

5/11

1012N932

Candidate's Seat No : _____

IBPA+MPA (NEP) Sem. - 3 Examination

DSC-C-231 MNPT

Hindustani Shastriya Sangeet Shastra

December-2025

Time : 2-00 Hours]

[Max. Marks : 50

Long Answer Type Questions :

दीर्घ उत्तरीय प्रश्न ।

દિર્ઘ ઉત્તરીય પ્રશ્નો ।

(All questions are compulsory.)

(सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।)

(બધા પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.)

Q.1: Write in detail about the 72 Thaats system formulated by Pt. Vyankatmakhi. Explain its relevance to Hindustani and Carnatic music.

प्रश्न १: पंडित व्यंकटमखी द्वारा प्रतिपादित ७२ ठाट प्रणाली का विस्तारपूर्वक वर्णन कीजिए तथा इसकी हिन्दुस्तानी और कर्नाटिक संगीत में प्रासंगिकता समझाइए।

પ્રશ્ન ૧: પંડિત વેંકટમુખી દ્વારા નિર્મિત ૭૨ ઠાટ પ્રણાલીનું વિગતવાર વર્ણન કરો અને તેનું હિન્દુસ્તાની તથા કર્ણાટક સંગીતમાં મહત્વ સમજાવો.

(10 Marks)

Q.2: What are Adhunik Raag Lakshan? Explain briefly and highlight the role of Aakaar and Nom-Tom in Adhunik Aalapti Gaan.

प्रश्न २: आधुनिक राग लक्षण क्या हैं? संक्षिप्त व्याख्या कीजिए तथा आधुनिक आलापटी गायन में आकार और नोम-तोम की भूमिका स्पष्ट कीजिए।

પ્રશ્ન ૨: આધુનિક રાગ લક્ષણ શું છે? સંક્ષેપમાં સમજાવો અને આધુનિક આલાપટી ગાનમાં આકાર અને નોમ-ટોમની ભૂમિકા વિશદ કરો.

(10 Marks)

OR / अथवा / અથવા

૧૫૦

N932-2

Write a detailed essay on Gujarat's role in the preservation and education of Hindustani Shastriya Sangeet.

गुजरात द्वारा हिन्दुस्तानी शास्त्रीय संगीत के संरक्षण एवं शिक्षा में निभाई गई भूमिका पर विशद निबंध लिखिए।

ગુજરાત દ્વારા હિન્દુસ્તાની શાસ્ત્રીય સંગીતના સંરક્ષણ અને શિક્ષણમાં નિભાવેલી ભૂમિકા પર વિગતવાર નિબંધ લખો. (10 Marks)

Q.3: Introducing any two of the following raagas, write the notation of a Drut Khayal composed in any one raag.

प्रश्न 3: निम्नलिखित रागों में से किन्हीं दो का परिचय देते हुए किसी एक राग में निबद्ध द्रुत खयाल की स्वरलिपि लिखिए।

પ્રશ્ન ૩: નીચેના રાગોમાંથી કોઈ બે રાગોનું પરિચય આપીને કોઈ એક રાગમાં બંધાયેલ દ્રૂત ખ્યાલની સ્વરલિપિ લખો. (10 Marks)

Raagas: Bihag, Vrindavani Sarang, Durga, Des, Deshkar
(रागो: बिहाग, वृंदावनी सारंग, दुर्गा, देश, देशकार)

Short Answer Type Questions

लघु उत्तरीय प्रश्न ।

લઘુ ઉત્તરીય પ્રશ્નો ।

Q.4: Define any five of the following:

प्रश्न 4: निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच की परिभाषा दीजिए।

પ્રશ્ન ૪: નીચે આપેલા પૈકી કોઈ પાંચની વ્યાખ્યા લખો.

(2 × 5 = 10 Marks)

1. Dhvani (ध्वनि / ध्वनि)
2. Ashtak (अष्टक / અષ્ટક)
3. Raag-Chalan (राग-चलन / રાગ-ચલન)

4. Masitkhani Gat (मसीतखानी गत / मसीदखानी गत)
5. Razakhani Gat (रज़ाखानी गत / रज़ाखानी गत)
6. Nibaddha and Anibaddha (निबद्ध-अनिबद्ध / निबद्ध-अनिबद्ध)
7. Ghazal (गज़ल / गज़ल)
8. Bhajan (भजन / भजन)
9. Lok-Geet (लोकगीत / लोकगीत)
10. Tarana (तराना / तराना)
11. Sargam Geet (सरगम गीत / सरगम गीत)
12. Lakshan Geet (लक्षणगीत / लक्षण गीत)

Multiple Choice Questions

बहुविकल्पीय प्रश्न ।

બહુવિકલ્પી પ્રશ્નો ।

Q.5: Select and write the correct answer:

प्रश्न ५: नीचे दिये गये विकल्पों में से सही उत्तर चुनकर लिखिए।

પ્રશ્ન ૫: નીચે આવેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો જવાબ પસંદ કરી લખો. (1×10 = 10 Marks)

a) Which gharana is known for strong use of Nom-Tom alaap?

કૌન સા ઘરાના નોમ-તોમ આલાપ કે લિએ પ્રસિદ્ધ હૈ?

કયું ઘરાણું નોમ-ટોમ આલાપ માટે જાણીતું છે?

- Gwalior
- Agra
- Jaipur
- Kirana

b) The Jaati of Raag Durga is:

રાગ દુર્ગા કી જાતિ હૈ -

રાગ દુર્ગાની જાતિ શું છે?

- Audav - Audav
- Shaadav - Sampurna
- Audav - Shaadav
- Sampurna - Audav

N 932-4

c) Which taal contains 10 beats?

किस ताल में १० मात्राएँ होती हैं?

કયા તાલમાં ૧૦ માત્રા હોય છે?

- Jhoomra
- Deepchandi
- Sooltaal
- Jhaptal

d) The propagator of Delhi gharana is -

दिल्ली घराने के मूल पुरुष हैं -

દિલ્હી ઘરાણા ના સ્થાપક કોણ?

- Ustad Chand Khan
- Sadarang-Adarang
- Taanras Khan
- Ummarav Khan

e) Raag Deshkar belongs to which thaat?

राग देशकार किस थाट से संबंधित है?

રાગ દેશકાર કયા થાટનો છે?

- Kalyan
- Bilawal
- Khamaj
- Marwa

f) Dugun means -

दुगुन का अर्थ है -

દુગણનો અર્થ શું?

- Twice the tempo
- Triple tempo
- Four times tempo
- Half tempo

g) Harmonium belongs to which instrument family?

हारमोनियम किस वाद्य वर्ग में आता है?

હાર્મોનિયમ કયા વાદ્ય વર્ગનું છે?

- Sushir
- Avanaddha
- Tat

- Ghana

h) Who founded Gandharva Mahavidyalaya?

गांधर्व महाविद्यालय की स्थापना किसने की?

गांधीर्व महाविद्यालय कोने स्थाप्युं?

- Pt. Vishnu Digambar Paluskar
- Pt. Bhatkhande
- Pt. Omkarnath Thakur
- Ustad Alladiya Khan

i) Vrindavani Sarang uses which Nishad?

वृन्दावनी सारंग में कौन सा निषाद प्रयोग होता है?

वृंदावनी सारंगमां कयो निषाद वपराय छे?

- Komal
- Shuddha
- Tivra
- Both

j) Tanpura is tuned according to -

तानपूरा किसके आधार पर ट्यून किया जाता है?

तांपूरो कछ आधारे ट्युन थाय छे?

- Sam
- Sa-Pa-Sa
- Graha Swara
- Mandra Saptak only

—X—